

MEESTERWERKEN

WEEKBLAD VOOR JONG EN OUD

PRIJS PER NUMMER : 3,50 FRANK

Uitgave van

«DE VLAAMSE BOEKHANDEL», Provinciestraat, 42, ANTWERPEN

(Handelsregister van Antwerpen nr 33.297)

In het licht van de lantaarn

De behandeling der zinnelozen in de middeleeuwen.

Krankzinnigengestichten, in den zin van het woord zoals wij dit tegenwoordig begrijpen, het is te zeggen tehuizen voor de verpleging en de genezing van waanzinnigen, bestonden in de middeleeuwen niet.

De oude gestichten van de Armeniërs en van de Arabieren hadden niet den minsten invloed op het Westen. De geleerden schonken weinig of geen aandacht aan de studie van de hersenziekten.

En nu stelt zich de vraag: Waar verbleef men in de middeleeuwen met de waanzinnigen? Griesinger liet zich in zijn beroemd boek, handelend over de psychische ziekten, als volgt uit:

« In vroegere tijden was de systematische verpleging der zinnelozen onbekend. Met het enig doel de gevaren te vermijden, die het vrije omzwerven der krankzinnigen voor de gezonden en de openbare veiligheid aanbood, werden zij deels in hospitalen, deels in tucht- en werkhuizen, meestal in de slechtste en meest verborgen plaatsen, gezamenlijk opgesloten. Hen als zieken te behandelen, daaraan dacht men niet, en op grond van het vooroordeel hunner bovenmenselijke lichaamskracht, gebruikte men meestal de ruwste middelen om hen onschadelijk te maken. Aan dikke balken en ijzeren staven, dikwijls nog met ketenen beladen, liet men de ongelukkigen in jammer en vuilnis omkomen; onder martelingen en slagen moest alle menselijk gevoel in hen uitsterven. Wie eenmaal den voet over den drempel van een dezer «krankzinnigengestichten», zoals men de tuchthuizen dikwijls noemde, gezet had, moest voor een verloren man gehouden worden. Dit lot trof de zinnelozen nog in menig oord tot in den jongsten tijd. Nog in het jaar 1833 en 1834 vond men in enige Franse provinciën de zinnelozen in kooien opgesloten en in

enige Engelse gestichten ganse rijen van geketende krankzinnigen.»

Nog een halve eeuw terug bestonden op enkele plaatsen een soort van olifantstallen, waarvoor de dwaze nieuwsgierige stilstond om den zinneloze te tergen en met zijn verwensingen te spotten.

Gedurende de middeleeuwen, en nog lang daarna, werden enkele zinnelozen in kloosters geborgen of bleven ze, als het geen razende waanzinnigen waren, in den kring der familie. Van het meer of minder verstand, van de meer of minder grote welwillendheid der verplegers hing natuurlijk het lot dezer arme zinnelozen af. De oude beroemde kolonie Geel levert het bewijs, dat, indien men het woord der moderne geleerden «No restraint» niet kende, feitelijk toch naar dat woord wist te handelen. In de middeleeuwen wendde men zich, als men met waanzinnigen te doen had, en voornamelijk op het platte land was zulks het geval, tot monniken die een zekere ervaring in artseni- en kruidkunde bezaten.

Een zonderling middel tegen razenden waanzin wendden de Keulse vrouwen aan: zij legden den waanzinnige het nog warme vlees van een geslachten hond op het hoofd, een middel dat natuurlijk geen uitwerking had.

Een zieke ridder uit het gevolg van graaf Hendrik van Sain werd naar Heisterbach gevoerd waar men hem aanraakte met een zeldzame relikwie, een tand van den H. Johannes den Doper. Volgens Caesarius in zijn «Dialogus miraculorum», was de kranke ridder genezen zodra de aanraking met de relikwie geschied was.

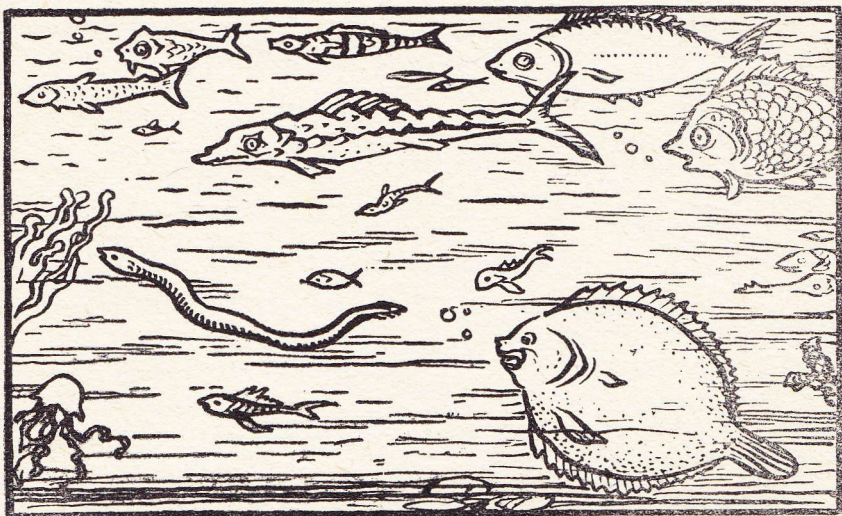
Die zelfde Caesarius haalt verschillende gevallen van bezetenheid aan, die, wanneer men ze ontleedt, bewijzen dat zinneloosheid daarin in ieder geval een rol speelt.

De middelhoogduitse dichter Hendrik von Frieberg verhaalt, hoe Tristan onder het masker van een waanzinnige aan het hof van koning Marke komt en zijn rol zo knap speelt dat hij iedereen beetneemt. Zekere verzen beschrijven op nauwkeurige wijze de veranderingen, die het lichaam van den zinneloze ondergaat. Tristan is door zijn zielekwalen zo vervallen, dat hij op een zinneloze gelijkt. De tonelen aan het koninklijk hof, de dwaasheden die de waanzinnige uitvoert, de domme taal waarvan hij zich bedient, zijn levendige schilderingen van het geval. Tristan loopt bovendien rond in het pak van de hofnarren.

Ook Parcival droeg het kleed van den nar. Zijn gedragingen echter zijn niet die van een waanzinnige, wel van een naïef kind.

De schildering van Iwein door Hartmann is echter wel degelijk die van een waanzinnige. Zijn hersenziekte wordt geheeld door middel van een zalf, die de fee Morgana eigenhandig bereidt. Iwein houdt zich gedurende zijn zinneloosheid op in de wouden en in de heide en bedelt zijn voedsel bij een kluizenaar. Hij behoort tot de rondzwervende krankzinnigen uit de middeleeuwen en later the bedlam-beggars, zoals Edgar uit koning Lear er een wezen moet.

Sprookjes van de gebroeders Grimm

De schol.

't Was revolutie bij de vissen. Iedereen speelde baas. Weg waren orde en tucht. Ieder deed wat hij goedvond, en stoorde zich niet meer aan een ander. Er bestonden geen vriendschap, toewijding, liefde meer onder hen. Ieder zwom hoe en waar het hem aanstond. Men botste tegen elkander aan en deelde slagen met den staart uit. De kleine visjes werden zelfs onbarmhartig gedood en opgegeten.

Daar moest een eind aan komen. De vissen beslisten dus, dat zij, evenals de vogels, een koning zouden kiezen. Een koning, die de orde zou herstellen, die recht en rechtvaardigheid tot grondslag van aller welzijn zou handhaven.

Een wedstrijd zou dus worden uitgeschreven, waaraan al de vissen mochten deelnemen. Hij, die het snelst zwemmen kon en de zwakken beschermen, zou tot vorst in het rijk van de vissen worden uitgeroepen.

Nu waren ze allen op een bestemde plaats verenigd. De snoek gaf door een teken het begin van den wedstrijd aan. Hij schoot vooruit als een schietspoel, maar werd duchtig achternagezet door de zeelt, den baars, den karper en de rest. De schol trachtte ook in de voorste rijen te geraken, maar zij was wat kort van adem en bleef achteruit.

Eensklaps klonk de kreet:

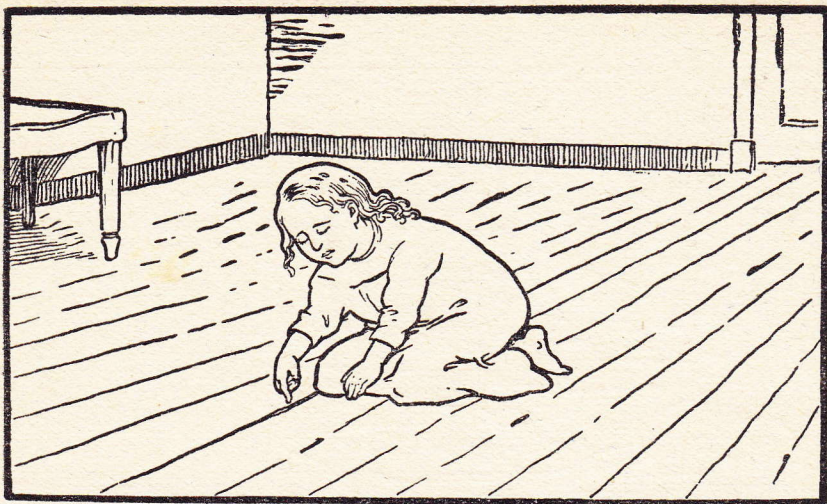
— De haring is eerste!

— Wie is de eerste? vroeg de schol, die niet duidelijk had begrepen.

— De haring! De haring! klonk het antwoord.

— Och wat! Die kale haring! Die kale haring! liet de schol nijdig horen.

En sedertdien staat, tot haar straf, de bek van de schol scheef.

De achtergehouden aalmoes.

Een vriend van den huize was voor enkele dagen te gast bij een gehuwd paar en zat met hen en de kinderen aan tafel. Klokslag twaalf zag de vriend de deur opengaan en een kind met een doodsbleek ge-laai, in 't wit gekleed, het vertrek binnentreden. Zwijgend richtte de binnengekomene zich naar de aangrenzende kamer. Kort daarop keerde het kind terug, even zwijgend zoals het ingekomen was.

Zo geschiedde het ook den tweeden en den derden dag. De vriend vroeg, wie toch dit aanvallig kind was, dat hij sinds drie dagen had opgemerkt.

— Wij hebben geen kind gezien! antwoordden de echtelingen.

Toen de verschijning den vierden dag binnentrad, maakte de vriend er zijn gastheer opmerkzaam op.

— Wij zien geen kind, antwoordde hij.

Hierop ging de vriend door een spleet van de deur piepen in het aangrenzend vertrek. Hij zag het kind op den grond zitten, ijverig zoekend in de reten van den plankenvloer. Niet zodra had het den vreemdeling bemerkt, of het verdween.

Deze vertelde thans wat hij gezien had en beschreef het ventje zo nauwkeurig mogelijk.

— Hemel! riep de vrouw. Dat is mijn lieveling, die vier weken geleden gestorven is!

Men liet den plankenvloer opbreken en vond toen twee centen, die het kind eens van zijn moeder had ontvangen om aan een bedelaar te geven, maar die het stilletjes had achtergehouden en tussen een van de reten van de planken had verstopt.

Nu vermoedden de ouders, dat het kind in het graf geen rust kon vinden en iederen middag naar de centen kwam zoeken.

De ouders gaven toen de centen aan een arme en sindsdien heeft het kind zich niet meer vertoond.

IN HET LICHT

JAN DE SCHUUTER

VAN DE
LANTAARN

IN DE
KROON

UITGEVER

L. OPDEBEEK

ANTWERPEN

SWA.

JAN DE SCHUYTER

In het
Licht van de Lantaarn

Folkloristische wetenswaardigheden

Gevolgd door een keuze

SPROOKJES
van de GEBROEDERS GRIMM

Pentekeningen van Edmond VAN OFFEL

Kleuromslag van Jan WATERSCHOOT

L. OP DE BEEK — UITGEVER — ANTWERPEN
1949